

A péntek esti előadásokban általában két közhelyszerű mozzanat ismétlődött: a múltban a háborúk, modern korunkban a rohanó idő (különös tekintettel a mobiltelefon használatára) és a gyakori erőszak. Tetszik vagy sem, a gyerekek játékában az tükröződik, ami a mindennapi életben körülveszi és foglalkoztatja őket.

A műhelymunkát irányító drámatanárok között szép számban voltak jelen olyanok, akik Békéscsabán, a VI. Európai Gyermekszínház Találkozóán is részt vettek (*Katharina Pongrácz, Charlotte Fabricius, Maret Oomer, Manuel Couchi, Doris Schweitzer, Inguna Gremze, J. Pol Roden*). Jó volt hallani, milyen szívesen emlékeztek a magyarországi találkozóra, dicsérték a szervezést és – az időjárást.

A szervezők hangsúlyozták, hogy nem versengés a rendezvény célja. Lehetővé tették, hogy minden műhely résztvevői láthassák a többiek bemutatóját, így ki-ki összevethette a produkciókat, eldönthette magában, megfogalmazhatta, mi tetszett, mi volt figyelemre méltó. A maga módján mindegyik produkció sikeres volt, s még a délutánonkénti tánc- és zenei műhelyek is eredményt mutattak fel a záróünnepségen. A hazatérők fülében pedig még egy időre ottmaradt a ringatózó csónakról szóló, többnyelvű közös szerzemény dallama: „Vene rannassa liplattaa...”

Tiszamenti Gyermekszínházok Találkozója

1.

Az 1991-es felhívásból: „... A Magyar Drámapedagógiai Társaság, a Lakitelek Alapítvány, a Pitypang Humán Szolgáltató Egyesület és Alapítvány (...) területi találkozót és döntőt hirdet (...) a Weöres Sándor Országos Gyermekszínház Találkozó keretében Békés, Csongrád és Bács-Kiskun megye, valamint a környező országokban élő magyar nemzetiség gyermekszínházi részére” (...) a találkozó „az elődöknek arra a munkásságára épít, mely korábbi két évtizedben a pécsi országos fesztiválok megszervezésében bontakozott ki (...) bevonva ebbe a határokon kívül rekedt magyar gyermekszínházi művelőit is...”

A rendszerváltás környékén néhány évre elárvult a hazai gyermekszínházok országos találkozójának szervezése. A Magyar Drámapedagógiai Társaság (*Debreczeni Tibor* és *Monzák Péter* vezetésével) és a Pitypang Humán Szolgáltató Egyesület tagjai, pártolói áldozatos szervező munkával összefogtak, beindították a Weöres Sándor Országos Gyermekszínház Találkozót. Ahol a legjobb hazai csoportok találkozhattak felvidéki, kárpátaljai, erdélyi, vajdasági gyerekekkel. (Itt jegyezzük meg, hogy 1991-ben erre a felhívásra szervezték meg Kárpátalján a magyar nyelvű gyermekszínházok találkozóját, melyet azóta évenként megrendeznek).

Hivatalos helyen sűrűn hallottuk akkoriban: „– Minekünk se pénzünk, se emberünk! – Mással vannak elfoglalva a pedagógusok! – Nem tudunk a megyénkben működő gyermekszínház csoportról...!”

Tudjuk jól, a gyermekszínház ápolgatása is személyfüggő, így új megoldást keresünk, s találtunk. Mi gyűjtöttük a jelentkezési lapokat, majd kerestünk hozzá helyi szervezőt... Végül is az egyik legfontosabb célnkat sikerült elérni: igenis létezett az országban gyermekszínház. Minden megyében megszerveztük a találkozót. (A Szolnok és Bács-Kiskun megyeit személyesen mi bonyolítottuk le Tiszasason és Kiskőrösön.)

A megyei találkozók kb. 500 csoport (14-15 ezer gyerek) játszott! A Weöres Sándor Gyermekszínház Találkozó területi (1992. június 5.), majd országossá alakult (június 6-7.) döntőjébe szervesen illeszkedett a Tiszamenti Gyermekszínház Találkozójára érkező vendégek sokasága. Felbolydult a Tisza két partja. Családok látták vendégül az érkezőket, ökröt sütöttek a partoldalban. Az alternatív programok még fokozták a hangulatot (a budapesti Térszínház, a kecskeméti Maskarások előadásai, az esti táncház) – valóságos népnepély volt. Kilencszáznál több gyermekszínház és az őket kísérő, velük találkozó (ne felejtsük el: 1992-t írtunk!) vendégek hada élte meg ezt a tiszazugi-tiszasasi három felejthetetlen napot.

Amíg az évenkénti megrendezésre kerülő Weöres Sándor Országos Gyermekszínház Találkozó gazdája a Magyar Drámapedagógiai Társaság maradt, addig a Tiszamenti Gyermekszínház Találkozót a Pitypang Humán Szolgáltató Egyesület és Alapítvány állandó helyszínén – Lakitelken és Tiszasason – rendezi meg évenként.

1998. június 5-7-én már negyedik alkalommal sikerült megrendezni a TGYT-t. Az évek óta tartó folyamatos kapcsolattartás a határon túli magyar pedagógusokkal és pedagógus szervezetekkel lehetővé tették az előkészítő szervezési munkák zökkenőmentes megvalósítását. Összesen 16 csoport (360-an érkeztek) tartott előadást a szokásos helyszíneken. A színpadon látott előadások mindegyike igényes, lelkiismeretes felkészítő

munkáról tett tanúbizonyságot. Megemlítenéd, hogy ismét összhangban volt a témaválasztás, műértelmezés a színpadi megvalósítással valamint a gyerekek életkorával, adottságaival. Az előadások és a kiegészítő programok a tervezett rendben zajlottak a hirtelen beköszöntött rendkívül meleg időjárás ellenére. (A tősfürdői termál strandon hűsölhettek is néhány órát a gyerekek.)

Az alternatív programok közül a legnagyobb sikere az egész napos juniálisnak volt – rendkívül gazdag programkínálatával. Több csoport megfordult Ópusztaszeren, Budapesten is. Szép visszhangja volt a vasárnap délelőtti „spontán szerkesztett” búcsújátéknak – az erre való felkészülést még levélben kértük –, ahol minden csoport képviseltette magát egy vagy több tagjával. Volt vers, dal, tánc, hangszeres játék stb.

Mitől rendhagyóak a már hagyománnyá váló Tiszamenti Gyermekszínjátzó Találkozók?

1. „...a kedves gyermeki ajkáról csendüljön fel az egy néphez tartozás legszilárdabb köteléke, az édes magyar szó!” – részlet Laskai István tiszasasi polgármester úr köszöntőjéből. Ezeken a találkozókön élvezhető nyelvünk Európában egyedülálló sokszínűsége.
2. Az érkező gyerekek nagy része életében először jár az anyaországban – Magyarországon –, s ezért a szakmai megmérettetés mellett legalább olyan fontosak számukra az egyéb benyomások, élmények, tapasztalatok. Ezért szervezünk látogatást Ópusztaszerre, vagy Budapestre vagy egy tiszai hajókirándulást, de rendezvényünket falunaphoz, juniálishoz is hozzáigazítjuk. Néhány csoport 2000 km-nél is többet utazik – mint legutóbb kánikulában –, mindez bizony nem kis áldozattal jár.
3. A szálláshelyeket családoknál, iskolákban, közösségi házakban biztosítjuk, s így a helyzetből adódóan elmélyülnek a vendég és vendéglátók közötti kapcsolatok – később oda-vissza látogatások formájában is.
4. A meghívottak játékokat többször is bemutathatják (kétszer-háromszor), különböző helyszíneken (Lakitelek, Tiszasas, Tőserdő, Tizsakécske stb.).
5. Hangsúlyozott szerepet kapnak a szakmai beszélgetések, mert célunk, hogy a drámapedagógiai módszerekre épülő gyermekszínjátzás kerüljön be a mindennapok nevelő, oktató munkájába.
6. Ebből a szemléletből fakad, hogy ezek a találkozók elsősorban nem versenyszellemre épülnek, s így a díjkiosztás helyett egy közös nagy játékkal (szertartás, rítus) búcsúznak el egymástól a résztvevők.
7. A Pitypang Humán Szolgáltató Egyesület és Alapítvány tiszasasi közösségi házában táborokban rendszeres meghívottak a találkozókön játszó gyerekek, valamint rendezők.

Az eddigi találkozók anyagi támogatói voltak: Nemzeti Kulturális Alap, Lakitelek Alapítvány, Tiszasas és Lakitelek Önkormányzata, Művészeti és Szabadművelődési Alapítvány, Magyar Drámapedagógiai Társaság, Académia Ludi et Artis, Anyanyelvi Konferencia, valamint vállalkozók, magánszemélyek.

Jelen híradásunk elsősorban nem a gyermekszínjátzás szakmai kérdéseit taglalja – noha az sem érdektelen számunkra! – hanem egy civil kezdeményezést mutat be (és akkor a buktatókról, nehézségekről még nem is írtunk).

Úgy érezzük, érdemes megszervezni ezt a rangos rendezvényt, annál is inkább, mivel alig akad már a gyerekek számára igazi értéket hordozó program, együttlét. Amíg van pedagógus, aki időt, energiát nem sajnál az ügy érdekében mozgósítani, addig mi sem hátrálhatunk meg a nehézségek elől.

Viszontlátásra 2000-ben a Tiszamenti Gyermekszínjátzó V. Találkozóján!

Bodoglári Ilona – Monzák Péter

2.

Az oszlopokra, fákra kötözött szalagokba belekapaszkodik a hideg októberi szél. Pontosan egy éve októberben jelent meg a felhívás a Veöres Sándor Országos Gyermekszínjátzó Találkozó és a Tiszamenti Gyermekszínjátzó Találkozó megrendezéséről. Szerettük volna felvenni a kapcsolatot az országban működő gyermekszínjátzó csoportokkal, hogy tudjunk létezésükről és megszervezhessünk egy nyilvános bemutatkozást.

Minden megyével megpróbáltuk felvenni a kapcsolatot. Volt olyan megye, ahol sem illetékes intézmény, sem pedig illetékes szakember nem akadt. Ezeken a helyeken fordítottunk a helyzeten: meghirdetés után összegyűjtöttük a jelentkezési lapokat majd helyi szervezőt kerestünk hozzá. Végül is az egyik legfontosabb célunkat sikerült elérni: mindenhol eljutott a felhívás, a jelentkező csoportokat fogadni tudtuk, tudták. Minden megyében megrendeztük a megyei gyermekszínjátzó találkozót. (Kb. 500 csoport 14-15 ezer gyermekszínjátzóval vett részt.) Egy kivételével a területi találkozónak is akadt gazdája.

Az Arany János Színházba tervezett gálát illetően az ad hoc bizottság több ok miatt (tatarozás végett korán bezárt a színház és nem volt pénzünk) úgy döntött, hogy a területi döntőn kívül az országos találkozó is Tiszasason legyen megtartva.

A három napos találkozó 1992. június 5-7-ig zajlott. A határainkon kívüli magyar anyanyelvű gyermekszínjátszóit hívtuk meg az anyaország legszínvonalasabb csoportjai találkozójára. A 25 határon túli csoport fogadását a Lakitelek Alapítvány, Illyés Alapítvány, a Pitypang Humán Szolgáltató Egyesület és az MKM tette lehetővé. A területi döntőre 190, az országosra 450, határon túlról 350 gyermekszínjátszó érkezett. A területi és országos találkozó keretében Tiszasason megrendeztük a kamarajátékok bemutatóját is. A bemutatón bármely jelenlévő csoport részt vehetett, találkozhatott újabb közönséggel, zsűrivel. Kevesen hagyták ki ezt a lehetőséget.

A gyermekszínjátszó találkozók történetében valószínűleg még nem fordult elő, hogy egy három napos találkozón a csoportok két-három különböző helyszínen bemutatkozhasanak. Festettek, mázoltak, takarítottak, a helyszínhez vezető út melletti oszlopokat, fákat szalagokkal díszítették. Egy teljes napon át sült az ökör. A Pitypangházban elkészült a pajtaszínház. Lázban égett az 1300 lelket számláló, önállóságát nemrég visszkapott tiszazugi kis falucska, Tiszasas.

Az első nap késő éjszakáján a községháza előtt egy apróság sírdogált: „Nekünk nem jutott senki, mire ideértünk, már elkapkodták a vendégeket”. Családok fogadták be a találkozóra érkezőket. Laskai István polgármester mellett a Maskarások, a Térszínház és nem utolsósorban a táncművészek segítette az igazán jó hangulat megteremtését. A kultúrházban, a pajtaszínházban, az épülő sportszarnokban néha egy talpalatnyi helyet sem lehetett találni. A folyton-folyvást tartó előadások, bemutatkozások után a kiemelt győztesek nélküli találkozó végén a Lakitelek Alapítvány felajánlásából egymillió forintot oszthatott ki a zsűri. Több résztvevő csoportnak ez biztosította a lehetőséget, hogy a következő találkozóra eljöhessen.

Lúdas Matyi (Tiszasason Fazekas Mihály elbeszélő költeményének gyerekszínházi pódiumra állítása) jelképes nyitánya volt a 70-es évek elején a magyar gyerekszínház új fellendülésének, annak a hullámnak, mely a drámapedagógiát honosította aztán. Váratlanul egyszerre több falusi csoport gyerekei lelték örömeiket Lúdas Matyi igazságtevésében, s porolták el saját Döbrögijüket. Vajon ki mindenkire gondoltak a porcsalmi, jászfényszarui s a többi lúdasmatyik? Milyen bűnjukat, feszültségüket, igazságon esett sérelmüket püfölték ki a vidám játékban? Hamarosan kiderült, mert a hazai gyerekszínházpadokon megjelent egy új műfaj, az improvizációkon alapuló iskolakritikai-társadalomkritikai életjáték. Itt már egyenesen ment a szó, áttételek nélkül. Azóta a színház történet úgy emlegeti, hogy az ifjúsági színjáték e műfaja az igazságot szolgáltatni készülő társadalmi változások egyik igazán koránjött előőrsének bizonyult.

Nos 1996 nyarán a bátyuiak poroltak – óvatos, jelzéses előadásmódban – Döbrögit, a Kárpátaljáról a Tiszamenti Gyerekszínház Találkozóra érkezett csoport játékosai. *Bagu Géza* növendékei a drámapedagógiai iskola előőrsei a határainkon túli magyarság közt. Előadói stílusukban, játékfeldolgozásukban ma ők az úttörők.

Taszasas és Lakitelek hagyományos zarándokhelye a határainkon kívüli magyar gyermekszínháznak. Hangulatos gyermektalálkozó, szakmai mustra, erkölcsi-szellemi tartást sugárzó ünnep.

Az ünnepnek különös hangsúlyt adott a honfoglalási évforduló. Több csoportnak – jöttek légyen akár Délvidékről, akár Erdélyből – a művészeti alkotáson messze túlmutató szertartás, mondhatni hitvallás. De hitvallás-szerű volt – jól érezte mindenki – maga az is, hogy szép magyarsággal szólalt a szó, a dal bármely mesejáték, történelmi monda előadásakor.

A fesztivál bemutatóit követő szakmai beszélgetéseken gyakran szóba került az is, milyen mértékig igényli egy korszerű gyerekszínházi játék a stilizálást, olykor a távolságtartó iróniát, az „idézőjelbe-tételt”, egyszóval: magát a játékot (az aradiak előadásában, a nagyberegiek Toldijában villant ez meg), s mennyire van tere, időszerepe a drámai valóságot idéző drámai – olykor már-már túlonúl komoly – előadásmódnak. A beszélgetésen ez vált világossá, hogy erre a kérdésre sem lehet egyértelmű választ adni. Bizonyára térsége válogatja, olykor nem is egyszerűen a határfolyó jelöli ki a térséget magát, egy határon túli régióban is lehetnek a haza hagyományaihoz különböző léptékű játékoságot engedő vidékek. Akkor is, ha a gyerekeknek határoktól függetlenül közös nyelve a játék.

Ez a „nehéz hűség” terheli a tiszasasi-lakitelki fesztivál ifjú vendégeinek vállait. Becsületükre legyen mondva: nevelőik segítségével állják az embert próbáló feladat terheit.

Sors, hozz végre rájuk is gyerekvállakra mért időt!

Trencsényi László